

Monumentnummer: 1206

Status: Gemeentelijk monument

Inschrijving register: 21 september 2021

Kadaster deel/nr: 1743

<i>Woonplaats</i>		<i>Gemeente</i>		<i>Provincie</i>
Nieuwe Niedorp		Hollands Kroon		Noord-Holland
<i>Straat</i>	<i>Nr.</i>	<i>Toev.</i>	<i>Postcode</i>	<i>Woonplaats</i>
Dorpsstraat	81		1733 AE	Nieuwe Niedorp
<i>Kadastrale gemeente</i>		<i>Sectie</i>	<i>Grondperceel</i>	
NDP02		C	1743	

Omschrijving gemeentelijk monument

Inleiding

Voormalig raadhuis in 1866 gebouwd naar ontwerp van de architect Arnoldus Teunis van Wijngaarden. Het pand bestaat uit een tweelaags volume onder een schilddak. Ten behoeve van de nieuwbouw werden het bestaande raadhuis en de naastgelegen gemeentewoning gesloopt.

Oorspronkelijk stond links naast het raadhuis het reizigerscafé met doorrijstal 'Prins Maurits'. Dit café ging in 1973 verloren tijdens een brand en daarbij liep het raadhuis ook aanzienlijke brandschade op, alleen de gevels van het raadhuis zijn behouden gebleven. In 1975 is het raadhuis ingrijpend verbouwd tot dorpshuis met een plat afgedekte aanbouw aan de achterzijde waarin de grote zaal en het toneel zijn ondergebracht. Het pand kreeg toen zijn huidige verschijningsvorm en werd omgedoopt tot dorpshuis 'Prins Maurits'. De nadruk ligt in deze omschrijving op het oorspronkelijke hoofdvolume, de aanbouw wordt buiten beschouwing gelaten.

Nieuwe Niedorp is gelegen in het westen van West-Friesland, in het zuiden van gemeente Hollands Kroon. West-Friesland is een oud zeeleilandschap dat vanaf de IJzertijd vernatte waardoor veenontwikkeling tot stand kwam. Het gebied werd vanaf de vroege Middeleeuwen in ontginnen genomen. Vanuit bestaande veenrivieren werden in het veen parallelle sloten gegraven voor de ontwatering van het veen. De nederzettingen in het veenweidegebied werden geplaatst op de hoogste plaatsen in het landschap zoals strandwallen en kreekruggen en kregen de vorm van langgerekte linten. Nieuwe Niedorp is een lintdorp gelegen op een kreekrug en is oost-west georiënteerd. Het lintdorp Nieuwe Niedorp is in de 13e eeuw ontstaan. Het oude lint wordt gevormd door het gebied Dorpsstraat/Schulpweg. Aan weerszijden van dit lint bevindt zich voornamelijk vrijstaande bebouwing van één, soms twee bouwlagen met een kap. Aan de zuidzijde van de Dorpsstraat staan de gebouwen vlak aan de weg, aan de noordzijde worden de gebouwen van de weg gescheiden door een brede berm met boombeplanting en een voorsloot. Het dorp kreeg in 1415 tezamen met het dorp Oude Niedorp stadsrechten en de stad kreeg de naam Stede Niedorp. Nieuwe Niedorp was tot 1970 een zelfstandige gemeente daarna volgde een fusie met de toenmalige gemeenten Oude Niedorp en Winkel tot de gemeente Niedorp die in 2012 weer opging in de gemeente Hollands Kroon.

Op de foto zijn de herberg 'Prins Maurits' te zien, het raadhuis en de timmerwerkplaats met naastgelegen woonhuis. Historische foto, datum onbekend.

Beschrijving situatie en omgeving van het monument

Het voormalige raadhuis is prominent gelegen aan de Dorpsstraat van Nieuwe Niedorp en is gesitueerd tussen het Hoefje (in het noorden), de N242 (in het oosten), de Terdiekerweg (in het zuiden) en de Dorpsstraat (in het westen). De Dorpsstraat met voorsloot is het oude dorpslint en is nog steeds het historische gedeelte van Nieuwe Niedorp. De Dorpsstraat vormt in noordoostelijke richting de verbinding met het lintdorp Winkel en in zuidwestelijke richting met Oude Niedorp en behoort daarmee tot de oorspronkelijke stedenbouwkundige structuur van het gebied. Aan de noordzijde van de Dorpsstraat zijn vanaf de jaren '80 uitbreidingswijken ontstaan. Ter hoogte van nummer 81 is geen tweedelijns bebouwing aanwezig en is de relatie met het achtergelegen open landschap behouden gebleven.

Het gebied kenmerkt zich door kleinschalige lintbebouwing bestaande uit vrijstaande woonhuizen en winkels van maximaal twee bouwlagen met kap, enkele prominente gebouwen en enkele stolpboerderijen. Meer naar het westen, ter hoogte van Dorpsstraat 120 staat de Pastorie van de Nederlands Hervormde gemeente. Ook dit pand is gebouwd naar ontwerp van A.T. van Wijngaarden. Ten noorden van de kavel ligt de schutsluis gebouwd in 1648 ter vervanging van de voorganger, aangewezen als rijksmonument.

Het pand bevindt zich aan de noordzijde van een langgerekte kavel en ligt met de voorgevel (west) aan het trottoir. Het pand heeft aan de voorzijde een hardstenen stoep met smeedijzeren hekwerk. Links (noord) van het pand ligt een verhard pleintje op de locatie waar ooit het café 'Prins Maurits' stond. Rechts (zuid) van het pand ligt de verharde oprit die toegang biedt tot het erf en een doorzicht geeft over het achtergelegen open weidelandschap. Aan de achterzijde (oost) van het pand ligt de tuin.

Het pand in zijn omgeving gelegen tussen de lintbebouwing met aan de voorzijde de voorsloot met schutsluis.

Beschrijving van het exterieur

Het pand is gebouwd op een rechthoekig bouwvlak en bestaat uit twee bouwlagen met een licht hellend schilddak met de noklijn evenwijdig aan de straat. Het dak is bedekt met een donkere Opnieuw Verbeterde Hollandse pan. In het midden van het voordakvlak bevindt zich een vierkanten klokkentoren waarin galmgaten met klok in rondbogen zijn aangebracht. De hoeken van de toren worden gevormd door lisenen. De korte spits boven de kroonlijst zwenkt sterk naar binnen en eindigt in een naald. De gevels van het pand zijn boven een grijs geschilderde gecementeerde plint opgetrokken in een bruine baksteen in kruisverband met een lichte snijvoeg en worden op de hoeken begrensd door gestucte lisenen: op de begane grond geblokte lisenen en op de eerste verdieping lisenen met spaarvelden. De horizontale geleding van de voorgevel wordt gevormd door een geprofileerde lijst van stucwerk boven de raamkozijnen en een rondomlopende houten gootlijst met daaronder vier horizontaal geplaatste houten delen. Alle vensters zijn uitgevoerd met houten kozijnen en houten onderdorpels.

Voorgevel (west)

De symmetrisch ingedeelde voorgevel is drie traveeën breed. In de risalerende middelste travee bevindt zich de hoofdingang bestaande uit een dubbele paneeldeur en een getoogd bovenlicht. De ingang heeft een hardstenen trap van twee treden. Boven de hoofdingang bevindt zich op de verdieping een houten balkon met gietijzeren sierhekwerk dat is geplaatst op rijk gedecoreerde consoles met bladmotief. De balkondeuren bestaan uit twee openslaande paneeldeuren met glasinulling onder een bovenlicht met een verticale roede. Het kozijn heeft een gestucte geprofileerde omlijsting. Het middenrisaliet wordt afgesloten door een driehoekig fronton met rond venster. Links en rechts van de middelste travee bevinden zich op de begane grond en op de verdieping twee getoogde zesruits schuifvensters onder een gemetselde toog.

Voorgevel en detailfoto van het balkon

Linkerzijgevel (noord)

De linkerzijgevel van het oorspronkelijke hoofdvolume bevat één getoogd zesruits schuifvenster onder een gemetselde toog. Verder is aan de linkerzijgevel de uitbreiding uit 1975 zichtbaar.

Linkerzijgevel

Rechterzijgevel (zuid)

De rechterzijgevel bevat twee zesruits schuifvensters. Verder is aan de rechterzijgevel de plat afgedekte uitbreiding van 1975 zichtbaar. Tevens is een gedeelte van de gereconstrueerde aanbouw zichtbaar die oorspronkelijk bij het pand aanwezig was.

Rechterzijgevel met een detailfoto van het raamkozijn

Achteregevel (oost)

De oorspronkelijke achteregevel wordt grotendeels aan het zicht onttrokken door de aanbouw van 1975. Het was daarom niet mogelijk om de achteregevel te fotograferen. Op basis van een luchtfoto is alleen de gevel van de eerste verdieping te zien, deze is soberder uitgevoerd dan overige gevels en heeft een onregelmatige vensterindeling bestaande uit een vierruits stolpstel, een stolpstel met bovenlicht en een enkel rechthoekig venster.

Beschrijving van het interieur

De oorspronkelijke indeling van het interieur is, behoudens de centrale hal met links en rechts daarvan de vertrekken en de trapgang naar boven, afwezig. Links van de centrale hal bevindt zich de caféruimte met bar die rechtsstreek toegang biedt tot de achterliggende grote zaal met kolfbaan. De vloer is deels uitgevoerd met houten planken en deels met zeil. Het plafond is uitgevoerd als systeemplafond. Rechts van de centrale hal bevindt zich een vergaderruimte met gipsplafond en tapijt op de vloer. De centrale hal is betegeld met grijs genuanceerde tegels en als lambrisering zijn wandtegels aangebracht. De houten trap naar de eerste verdieping komt uit op een overloop met links en rechts daarvan een vergaderruimte.

Waardering

1. Cultuurhistorische waarden

Het voormalige raadhuis is van cultuurhistorische waarde als representatief voorbeeld van de bestuurlijke geschiedenis van Nieuwe Niedorp. Het voormalige raadhuis is van waarde als zichtbare herinnering aan de tijd dat Nieuwe Niedorp een zelfstandige gemeente was en draagt daarmee bij aan de identiteit van de omgeving.

2. Stedenbouwkundige waarden

Het voormalige raadhuis heeft situationele waarden vanwege zijn opvallende silhouet tussen de kleinschalige lintbebouwing aan de Dorpsstraat. Het pand is een beeldbepalend onderdeel van de historische bebouwing en het historische wegen- en slotenpatroon van Nieuwe Niedorp. Het gebied rond de kruising Dorpsstraat – Oosterweg is van belang vanwege de clustering van nog gave, historische bebouwing rond de schutsluis in de voorsloot, het profiel van de weg en de onderlinge samenhang. Daarnaast vormt het pand samen met het pand aan Dorpsstraat 120 een ensemble van ontwerpen van A.T. van Wijngaarden en draagt daarmee bij aan het voorname karakter van de Dorpsstraat.

3. Architectuurhistorische waarden

Het statige voormalige raadhuis is van architectuurhistorisch belang als gaaf bewaard gebleven voorbeeld van een in neoclassicistische bouwtrant gebouwd raadhuis uit de tweede helft van de negentiende eeuw. De kenmerkende architectuur is onder meer te herkennen aan de tweelaagse bouwmassa, de symmetrische indeling van de gevel, de deels gepleisterde gevel, de venstertypen, de spaarvelden en gestucte lijsten met profilering. Tevens heeft het pand waarde als karakteristiek onderdeel van het oeuvre van de architect A.T. van Wijngaarden, dat zich kenmerkt door neostijlen.

4. Gaafheid en herkenbaarheid

Het aantal aanpassingen aan het exterieur van het gehele complex is beperkt gebleven, hierdoor is pand herkenbaar als voormalig raadhuis voor de gemeente Nieuwe Niedorp. Het exterieur van het pand is grotendeels gaaf in hoofdvorm, gevelindeling, materiaalgebruik en detaillering. Het interieur is vrijwel geheel gewijzigd en daarmee uitgesloten van de bescherming.

5. Zeldzaamheid

Het statige voormalige raadhuis in het centrum van een klein dorp is een zeldzaam geworden object uit de bestuurlijke geschiedenis.

Bronnen

- BügelHajema adviseurs, *Bestemmingsplan Nieuwe Niedorp, Winkel en Lutjewinkel*, 2013
- Provincie Noord-Holland, 'West-Friesland-west', *Leidraad Landschap & Cultuurhistorie*, 2018
- Vries, G. de, *De architect A.T. van Wijngaarden 1819-1900*, Amersfoort, 2019
- Wit, A., *Historie van de Niedorpen en Winkel*, Wieringerwaard, 2009
- Dank aan de heer Wiedijk van de Stichting Historisch Niedorp voor het aanleveren van informatie.

Historische foto: Collectie Regionaal Archief Alkmaar, RAA003011567

Alle overige afbeeldingen: MOOI Noord-Holland

Colofon

opdrachtgever: gemeente Hollands Kroon

datum onderzoek: 16 juli 2021

datum beschrijving: 28 juli 2021

opgesteld door: MOOI Noord-Holland,

Tot het hierboven omschreven monument behoort al hetgeen door bestemming of anderszins rechtens onroerend is.